

Advies over het voorstel voor translocatie van plantensoorten binnen het Life Harwin project

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4845</u>
Auteurs:	Joachim Mergeay & Wouter Van Landuyt
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	mail van 2 april 2024; ANB-INBO-2024-11
Geadresseerden:	Agentschap Natuur en Bos Dienst AVES T.a.v. Gert Van Hoydonck gert.vanhoydonck@vlaanderen.be
Kopij naar:	Agentschap Natuur en Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be)

Dr. Hilde Eggermont
Administrateur-generaal

Wijze van citeren: Mergeay J. & Van Landuyt W. (2024). Advies over het voorstel voor translocatie van plantensoorten binnen het Life Harwin project. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nr. INBO.A.4845. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

De aangevraagde translocatie kadert binnen het Life Harwin¹ project. Dit is een natuurherstelproject in het oosten van de provincie Vlaams-Brabant, in het habitatrichtlijngebied van de Wingevallei (BE2400012). Het project beoogt het grootschalig herstel van vier habitattypes: heischraal grasland, blauwgrasland, alkalisch laagveen en tril- en overgangveen.

Volgens het Soortenbesluit moet elke translocatie of herintroductie door het INBO beoordeeld worden.

Vraag

Wat is het advies van het INBO over het voorstel voor translocatie van de 55 plantensoorten?

Toelichting

De aanvraag tot translocaties behelst 55 plantensoorten, waarvan 20 prioritaire soorten, die in grote mate nog voorkomen in de regio maar een lange geschiedenis van achteruitgang hebben, en nog met relictten voorkomen op plaatsen waar er weinig garanties zijn voor een duurzaam behoud van hun populaties (bv. wegbermen, voortuinen, ...). Het translocatievoorstel kadert in een LIFE+ project en wordt vanuit verschillende wetenschappelijke instanties met expertise in translocaties en ex-situ behoud van soorten gedragen, hetgeen wetenschappelijke onderbouwing en monitoring bevordert, en de slaagkansen vergroot.

Bij de evaluatie van een translocatie-aanvraag worden een 7-tal standaardvragen beoordeeld.

1 Is een translocatie nodig of zijn de soorten mobiel genoeg om uit te wijken naar een andere locatie?

De translocatie-aanvraag motiveert voldoende dat er voor de meeste soorten onvoldoende kansen zijn voor spontane herkolonisatie. Het aangehaalde voorbereidend empirisch onderzoek over de nood aan genetische uitwisseling en genetic rescue, aangetoond door een sterke verhoging van de kiemkracht van zaden na uitkruising bevestigt dat translocatie in het kader van herstel van genetische diversiteit aangewezen is. In sommige gevallen is de soort in de Wingevallei uitgestorven (bv. parnassia, rozenkransje, ...) en is translocatie de enige optie.

2 Zijn op de doellocatie de juiste ecologische omstandigheden aanwezig?

Dit is een ambitieus project met veel variabelen, maar wel geënt op een bredere ecosysteemvisie. We beseffen dan ook dat een compleet antwoord van deze vraag noch voor de aanvragers noch voor ons mogelijk is. Het dossier geeft aan dat er heel veel kansen liggen voor herstel van populaties en doelsoorten van Europees beschermde habitats via translocaties. We schatten in dat de betrokken partijen in het project voldoende op de hoogte

---

¹ Habitat Restoration in the WINge valley: ecological restoration and endangered species recovery in a fragmented landscape

zijn van de ecologische noden van de doelsoorten en zo goed als mogelijk hieraan invulling kunnen geven.

Uit de aanvraag blijkt dat voor de verschillende habitattypes er heel wat opportuniteiten zijn gecreëerd voor herstel van populaties van de doelsoorten, en dat kensoorten van de habitats aanwezig zijn.

3 Is de doellocatie goed gekozen, ligt ze niet zo dicht bij een andere populatie dat verwacht kan worden dat de doellocatie toch vanzelf zal gekoloniseerd worden?

Een eerdere pilootstudie (Goovaerts *et al.* 2018) geeft aan dat er in vele gevallen geen spontane kolonisatie of connectiviteit is opgetreden. Gezien de autecologie van de meeste soorten (vaak kortlevende zaadbanken, vaak zware zaden, ...) en extreem kleine relictpopulaties is spontane connectiviteit doorgaans onwaarschijnlijk. Er zijn mogelijk gevallen van connectiviteit tussen deelpopulaties, maar deze verder connecteren kan dan feitelijk weinig kwaad.

4 Is er een risico op uitkruisingsdepressie?

Doorgaans niet. Uit het pilootonderzoek blijkt dat er eerder "genetic rescue" optreedt, het vergroten van de fitness door uitkruising. Verder is de bron van genetisch materiaal in de meeste gevallen lokaal of regionaal, waardoor er geen maladaptatie aan lokale condities of uitkruisingsdepressie te verwachten valt. Tabel 1 bij de translocatie-aanvraag geeft duidelijk weer welke bronlocaties niet regionaal zijn, en de aanvragers geven aan enkel in geval van specifieke indicaties gebruik te maken van minder nabij gelegen bronpopulaties. In geval er een vermoeden is van adaptieve verschillen (bv. ecotypes blauwe knoop) worden deze gescheiden gehouden.

We verzetten ons wel tegen het gebruik van de bronpopulatie 'vaarttaluds Moen' voor *parnassia*. Op deze locatie zijn allerlei soorten zonder vergunning ingezaaid met onbekende herkomst. We willen vermijden dat dit genetisch materiaal zich verder verspreidt. Er zijn andere geschikte regionale bronpopulaties van *parnassia* die bruikbaar zijn voor translocatie.

5 Voldoet de voorgestelde methode van transloceren om de kans op succes te maximaliseren?

De methodes van translocatie zijn o.i. goed afgestemd op de lokale situaties en de doelsoorten. Er wordt voor sommige soorten beroep gedaan op ex-situ collecties (Plantentuin Meise), waarbinnen partners van het project al jarenlang betrokken zijn. De levensstadia die worden getransloceerd zijn aangepast aan de kenmerken van de soorten.

6 Is een monitoringprogramma voorzien? Wat moet opgenomen worden in een monitoringprogramma?

Het project is ten dele experimenteel-wetenschappelijk, en zal verdere inzichten verschaffen in de haalbaarheid van bepaalde werkwijzen en geschiktheid van locaties op lokale en regionale schaal. Deze onzekerheid is inherent aan translocaties. Het is daarom essentieel dat de wetenschappelijke monitoring hiervan goed onderbouwd wordt en de rapportage transparant is, ook van mislukte translocaties. Dit zal een stevige en langdurige boekhouding vereisen van alle translocaties en getroffen maatregelen, hetgeen nu niet helemaal duidelijk is uit de aanvraag. Dit vraagt extra aandacht.

De monitoring zal in de eerste jaren (tot 2028) gebeuren binnen HARWIN, daarna zal de monitoring verder verzorgd worden door conservators en beheerders van de gebieden, in het kader van de jaarlijkse rapportage van de natuurbeheerplannen.

Momenteel voorziet Natuurpunt in haar rapportage geen verplicht stuk over translocaties. Voor de erkende natuurgebieden betrokken bij dit project is het aangewezen om de conservators hiervoor duidelijke richtlijnen en een sjabloon voor de monitoring en de rapportage mee te geven. Het voorgestelde platform voor vrijwilligers bedoeld voor ingave van monitoringdata geeft daar misschien invulling aan.

Het is ook aangewezen om de methodologie, de resultaten (ook de mislukkingen) van HARWIN in een open-source repository (bv. GBIF) te registreren, zodat dit ook publiek toegankelijk is in de toekomst, en op lange termijn. HARWIN is een belangrijke grootschalige testcase van hoe we grootschalige initiatieven van natuurherstel met translocaties moeten evalueren, en dit accuraat beschrijven en opvolgen is daarom essentieel. Indien er een stuurgroep bestaat voor HARWIN, is het aangewezen om hier een vertegenwoordiger van het INBO en het ANB bij te betrekken, of via een jaarlijkse verslaggeving over de translocaties te communiceren met het INBO en het agentschap.

7 Welk beheer is nodig voor een succesvolle overleving van de getransloceerde populatie?

Het voorziene beheer wordt voldoende beschreven in de aanvraag. Zowel Natuurpunt Beheer vzw als de partnerorganisaties van het project zijn in de regio al decennialang bezig met het beheer en inrichting van verschillende natuurgebieden waardoor de translocatie-sites onder regulier gangbaar beheer zullen blijven vallen. Dit is bevorderlijk voor een realistische evaluatie van het succes van de translocaties.

Conclusie

HARWIN is een grootschalig natuurherstelproject gefinancierd door LIFE+. Het voorziet onder meer in translocaties voor herstel van prioritaire Europese habitattypes, en 20 prioritaire soorten alsook 35 habitattypische begeleidende soorten.

Het project is breed wetenschappelijk gedragen vanuit verschillende centra met expertise in ex-situ en in-situ behoud van zeldzame planten, en is geënt op een sterke regionale kennis van de habitats en de soorten, zowel voor de bronlocaties als de doellocaties. In die hoedanigheid is dit een interessante testcasus van grootschalige natuurherstel gekoppeld aan translocaties.

De grote schaal van het project maakt de opvolging van het succes en falen van de translocaties uitdagend. Dit vereist extra aandacht, zeker voor de langetermijnmonitoring na 2028 en voor transparante rapportage en evaluatie op lange termijn.

We geven hier een positief advies voor de translocaties. Jaarlijkse verslaggeving over de activiteiten is aangewezen, al dan niet via een stuurgroep.

Referenties

Goovaerts J., Honnay O. & Ceulemans T. 2018. Phantom populations and extinction debt. Biodiversity in fragmented habitats in the Hageland (Belgium), *Natuur.focus* 17: 18-28.